СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 237. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 12-го жовтня 1937. VOL. XLV. No. 237. Jersey City, N. J., Tuesday, October 12, 1937. THREE CENTS

ПОСОЛ РИС ДЕЙВИС ПРО УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ

НЮАРК (Ню Джерзі). — Рис Дейвис, посол Партії Праці у британійськім парляменті, промовляв тут у неділю, 10-го жовтня, вечором, до української публики про українську справу в світовій ситуації. Добірна публика, живо зацікавлена політичними справами, заняла кожне сидження в Січовій Галі при Спрингфілд Евеню. Серед неї було багато роджені тут молоді.

Посол Рис Дейвис обізнаний з українською справою.

Посла Риса Дейвиса представив в імені Обєднання Українських Організацій та місцевого комітету, котрий засів на сцені, Омелян Ревюк, звертаючи увагу на давнє заінтересування посла Риса Дейвиса українською справою. Посол Рис Дейвис на вступі своєї промови вказав на зріст свого заінтересування українською справою; з загального зацікавлення національним питанням він зацікавився національними питаннями Балкану, а потім українською справою. Пособляли в цьому зацікавленні українська пропаганда в Англії та його подорожі в Україну під Польщею.

Ворог жорстокостей, безправств і міжнародного віроломства.

Далі Рис Дейвис згори признався до своїх наставлень у політичних справах: він не злюблює ніякої жорстокости, а передівсім, коли її допускається уряд. Він привик до ріжних громадянських свобід, передівсім до свободи слова, й не може зносити утисків мови. Він відчуває симпатії до робітників і обурюється проти урядових гнетів робітництва. Він старий кооператор і не може зрозуміти, як польський уряд, замісць пособляти українським кооперативам, їх усіми способами нищить. Він знає, що польський уряд не допускає українців не лише до урядів, але й до праці, наприклад, на залізницях, що йде всупереч розумному бизнесовому наставленню, яке повинно дивитися не на те, якої національности чи віри є робітник, але на те, який він робітник. Всі ці гнети польського уряду, які промовець мав нагоду пізнати підчас власного побуту в Галичині, доконується проти виразних зобовязань польського уряду, даних у договорах.

Українці — повно розвинена нація.

Його запізнання з українцями переконало його, що українці це національність у повному розумінні цього слова. Бо щож є нація, як не народ, свідомий того, що він доконав збірними силами в минувшині великих діл та хоче жити далі збірним життям, щоб у будуччині доконати ще більших? Кожна нація старається стати самостійною державою й українські зусилля до самостійности є самозрозумілі.

Світова ситуація.

Це українське зусилля мусить відбуватися серед нинішньої ситуації в світі, яка відзначається тим, що доля всіх країв цілого світу повязана з собою. Навіть доля Америки, з усіх країв найбільшої й надалі відділеної від Европи й Азії, звязана зо світом. Якщо Америка нині може уникнути війни, то не зможе цього за кілька літ, коли з удосконаленням летництва літаки будуть могти бомбардувати Америку так, як вони можуть бомбардувати кожну столицю в Европі.

Доля українського народу звязана з питанням війни й миру. Британійська політика, політика уряду й народу, йде проти війни. І її боїться всі європейські політики, одначе державам здержатися від війни буде трудно, поки Америка не пічне кооперувати з Лігою Націй і Англією для її здержання війни, а це дорогою усування її причини. Джерела війни, на думку посла Риса Дейвиса, не лежать стільки у противенстві світоглядів, скільки у противенстві між державами, що не мають потрібних до розвою природних багатств, та державами, що мають такі багатства (найвиразнішими оказами останнього типу держав є Злучені Держави, Англія й Росія). Поки ці маючі держави не захочуть брати під увагу потреб немаючих держав, поти буде загроза воєн. Доперва тоді буде можна говорити про зреалізування старих ідеалів першої світової війни, себто за самоозначення народів та поширення демократії.

Не бачить причин безнадійности.

Коли зміряти світ цими мірилами, він не міг би видатися безнадійним. Одначе бесідник, старий чоловік і за свого життя бачив так багато змін, що він вірить у можливість дальших, і то скорих змін. Він не вірить, щоб диктатури, що повстають по всьому світі, могли довго удержатись. Диктатура позбавляє людину признак людини та мусить довести до спротиву.

Завдання українців по всьому світі є давати кращий розголос своїй справі. Українська справа нині вже багато краще знана, ніж колинебудь давніше, але треба її робити ще більш відомою. Українці в Америці повинні зробити багато для української справи через відповідний натиск на уряд і через освідомлювання публичної опінії.

Посол відповідає на довгу низку запитів.

По скінченні промови посла Риса Дейвиса відкрито період вільних запитів. Посипалося їх величезне число. Походили вони передівсім від присутньої молоді. Питалися про ріжні справи, звязані з тезою бесідника, за Гітлерові амбіції в Україні, за фашизм, комунізм, британійську політику, і так далі. У відповідь на ці запити посол Рис Дейвис сказав, що Гітлер міг би мати надію на загарбання України лише тоді, якби серед українців знайшлася сила, яка з ворожнечі до Москви привиталаб Німеччину. На його думку, українці зовсім слушно думають, що повне визволення українців зпід Москви може прийти тільки дорогою розпаду російської імперії. З власного досвіду з українцями він не вірить, щоб українці хотіли заміняти Москву за Німеччину або за власну диктатуру; зрештою, всякий народ бореться за державу, щоб мати більше свободи. Українці борються за державу в імя демократичних засад. Їм треба поширяти свою пропаганду, бо хоч їх справа вже відома серед чужих політиків, то вона ще не відома серед народних мас чужих націй.

Бесідник говорив такою приступною мовою, що його зрозуміли всі, а його відповіди на кожне питання давали коротке й повне вияснення, і публика приняла відчит зо справжнім одушевленням. Коли прийшлося закривати відчит, самий бесідник заявив, що він хотів би ще раз почути прегарний український національний гимн, і публика встала й відспівала „Ще не вмерла Україна" та, а на його дальше домагання ще й „Не пора" та „Ой, видно село".

РОЗБИШАКИ ДЛЯ ПРИЄМНОСТИ.

Нюйорська поліція арештувала як підозрілого за збройні напади 20-літнього Джана Магонія. Між іншим, поліція каже, Магоні доконав нападу в білий день підчас конвенції Американського Легіону. Поліція каже, що Магоні признався їй з гордістю, що він належав до шайки 6 осіб, у тому числі 2 дівчат, що доконували нападів не для грабіжу, але для приємности почуття участи в небезпечних підприємствах. Він подав цілу низку грабіжів, у котрих брав участь.

ХОТІВ НАСТРАШИТИ ЖІНКУ.

Мешканець села Зомбкі, під Варшавою, Антін Гурецкі, хотів жартом настрашити жінку, д, закрившися вночі до мешкання, почав шкрябати до шафи. Налякана жінка побігла до сусіда, гаєвого Владислава Ягели, який, вхопивши рушницю, побіг до хати Гурецких. Щоб і сусіда настрашити, Гурецкі накрився веретою і, бурмотячи, рушив проти них. Але гаєвий, не багато думаючи, стрілив до „духа" і поцілив його. Тяжко раненого жартівника відставили до шпиталю.

АНГЛІЙКИ МУСЯТЬ СОБІ САМІ НАЧИННЯ МИТИ.

В Англії брак служниць і постійно зростає число заможних жінок, що мусять самі собі начиння мити. З чужих країв допущено там останніми часами 20 тисяч дівчат, але це число заповнило тільки 44 проценти відчинених місць.

ВЕРИГІН ВІДСИДІВ СВОЄ.

Провідника духоборів, Петра Веригіна, випущено з тюрми в Нелсон, Б. К., де він відсидів три місяці як волоцюга.

НАСЕЛЕННЯ СІЛ ЗМЕНШУЄТЬСЯ.

Департамент рільництва обчислив, що число людей, котрі живуть у сільських округах, процентово далі зменшується. Відноситься це головно до центрально-південних стейтів.

АРЕШТУВАЛИ БАНДУ ВЛОМНИКІВ.

На шляху Львів—Хожів арештували небезпечну банду злодіїв-вломників, що походили зо Львова, а діяли на просторі Хожова. Це банда нотованого багато разів у Львові злодія Мих. Гороня, чи там Маслюкевича. Вона вчинила в Хожівщині 9 підкопів під склепи, розбила дві каси, вчинила низку мешканевих вломів, а крім цього Горонь намагався вбити поліцая. Загальні втрати, спричинені цею бандою, є 300,000 зл. Крім згаданої банди злодіїв арештовано банду пасерів зо Львова й із Зимної Води-Рудна. Це головно жиди.

„ВИЩА" КУЛЬТУРА.

Юрко Голинський, торговельний учень, їхав до Станиславова. На стації Вікно, лінія Коломия—Городенка, попросив він по українськи білет до Станиславова. Тодікасієр і начальник стації в одній особі крикнув: „Цо? Цо пан хце?" Голинський повторив другий раз: „Прошу білет до Станиславова". — „Не розумєм" — відповів начальник. Колиж Голинський зажадав втрете, начальник зачав скаженіти: „Мурго, хамє, ту польскі уржонд, маш мувіць по польску, не по хамску. Не видам білету". Коли поїзд надїхав, Голинський усів без білету й зголосив справу кондукторові. Щойно кондуктор мусів інтервеніювати, щоб начальник продав білет.

ПОМЕРЛА СОТА ЖЕРТВА СПЛЯЧКИ.

У Сейнт Луїс померла сота жертва в пошесті енкефалітіса (сплячої недуги), що почала тут ширитися минулого червня.

ВАРТІСТЬ ОВОЧІВ У КАНАДІ.

Пересічна вартість овочів, випродукуваних у Канаді, виносить $15,626,000. У 1935 році випродуковано їх на $18,304,000, а в 1936 році на $14,442,000. В 1936 році експортовано яблук на $9,199,400; суниць на $1,497,000: бросквинь на $671,600; малин за $672,300, а грушок за $600,100.

АНГЛІКАНИ ЖАДАЮТЬ ПЕРШЕНСТВА ДЛЯ АНГЛІЙЦІВ.

Загальний Синод Англіканської Церкви в Канаді на своїм засіданні в Галіфаксі заявився за те, щоб імігранти з Британії мали першенство як поселенці Канади.

ВСЮДИ ЗЛОВЖИВАННЯ.

Перед трибуналом луцького окружного суду на виїзній сесії в Ковлі відбувся процес у голосній справі проти директора торговельної школи в Ковлі, Людвика Гільбера, і секретаря місцевої державної гімназії, Яна Жабіцкого, що допустилися грошевих зловживань на шкоду гімназії та кількох установ. Обох засуджено по 4 роки вязниці та втрату громадянських прав на 8 літ. Крім того Гільбера засуджено на 2 тисячі зл. гривни з заміною на 6 місяців вязниці, а Жабіцкого на тисячу зл. гривни з заміною на 3 місяці вязниці.

ЗАСУДИЛИ АДВОКАТА ЗА ОШУКАНСТВО.

Апеляційний суд у Кракові розглядав карну справу адвоката Евгена Фурнарского з Войнича, якого тарнівський окружний суд засудив на рік вязниці за ошуканство на шкоду своїх клієнтів. Він показував їм прихильні присуди в їх процесах та брав від них за те високі гонорарі, а тимчасом клієнти довідувалися пізніше, що справу програли. Апеляційний суд зменшив кару до 10 місяців вязниці та втрату громадянських і почесних прав на 5 літ.

КВІТИ МОРСЬКОГО БУРЯНУ.

Вони ріжної краски, вигляду і величини. При берегах моря манять своєю красою кожного глядача. Деякі принагають у затишку до скал і нагадують папороти. Інші неначе стяжки з покрученими кінчиками. Ще інші мають бальончики або міхурчики, які, коли їх потиснути, видають звуки.

Ті, що виглядають неначе стяжки, завішують часом у хатах і вони служать за барометер. Коли має бути дощ, то стяжки робляться мокрі і скручуються; а коли має бути погода і сухо, то висихають. Цей примітивний, але точний барометер часом служить роки.

Є й інші квіти при берегах моря, яких, щодо своєї краси, ніденде нема. І чи не можна завидувати тим людям, що любуються красою моря?

УСІ НА УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ФРОНТ!

ЧЕРНІВЦІ (Буковина).— Український буковинський часопис „Рада" звернувся до українського громадянства в Румунії з закликом станути нарівні до наступу на всіх ділянках українського життя, бо інакше „втопимося в чужому морі". Взиваючи до рятункової акції під кличем „усі на національний фронт", цей часопис пише між іншим таке: „Хто не сліпий і не кривий, хай стає в ряди борців, щоб здержати наступ, що йде на нашу загладу, щоб створити свою моральну, оборонну лінію. Даваймо, що хто має, для збудування цеї лінії. Хто робучі руки, хто матеріял. Не сміє бути ні одного члена нашої національної спільноти, щоб остався поза цим фронтом".

КОЛИ НЕВІРУЮЧІ ЖИДИ МОЛЯТЬСЯ.

ЧЕРНІВЦІ. — Часописи подають звіти з процесу проти 50 басарабських комуністів. Один з молодих обвинувачених, Аксельрад, виявив їхні цілі в такий спосіб: „Вирізати представників влади і всю інтелігенцію, висадити в повітря всі церкви і вивішати священиків". Разом з тим часописи згадують, що коли був жидівський, Судний День, то й жиди-комуністи були в синагозі й молилися, щоби Бог відвернув небезпеку від „вибраного народу". Запитаний про вияснення цього, один з невіруючих жидівських адвокатів відповів так: „Коли мому народові грозить небезпека й він думає постом і молитвою відвернути її, то як мені тоді не стояти поруч з моїм народом?"

І ТУТ ДОБАЧИЛИ УКРАЇНСЬКИХ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Букарештенський часопис „Курентул" помістив допис з Буковини, з Вашківців, під заголовком „Політичне вбивство", в якім пише, що українські революціонери-ірредентисти вбили заступника начальника Усатюка, бо він був членом румунської партії. Вже навіть була мова про „пацифікацію" вашківчан. Та, на щастя, судове слідство виказало, що „Курентул" пустився за звичайну провокацію проти українців, бо Усатюка вбив його приятель і однопартійник.

ФРАНЦІЯ НЕ ХОЧЕ НАРАЗИТИ СОБІ ФРАНКА.

ПАРИЖ. — У Франції зачинають серіозно думати про те, що то буде, коли в Еспанії переможе генерал Франко. І тому в самім уряді переважає думка, що треба відкрити границі Франції для достави зброї як для червоного уряду так і для генерала Франка. Бо на випадок перемоги, Франка Франція не бажалаб мати такого сусіда, що є її ворогом. Французи вірять, що й сам Франко, як тільки виграє війну, схоче позбутись чимскорше силає нові війська, користаючи з цього, що Англія і Франція відгрожуються їй за Еспанію.

ШУКАЮТЬ ЗГОДИ З МУСОЛІНІЄМ.

ЛОНДОН. — Мусоліні відмовився переговорювати з Великою Британією і Францією в справі перерви у висилці добровольців до Еспанії. Значить, що Англія знову потерпіла дипльоматичну невдачу. Та це її не бентежить. Вона далі переговорює з Італією. Бо, як пищуть, Англії не йде так дуже про Еспанію, як про те, щоб Італія не дуже осадовилась у північній Африці. А саме туди вона висилає нові війська, користаючи з цього, що і Франція відгрожуються їй за Еспанію.

ПОБИЛИ МОЗЛІЯ.

ЛОНДОН. — У Ліверпулі побили тяжко камінням сера Освалда Мозлія, провідника британійських фашистів. Як тільки він піднісся, щоб говорити, почато з товпи кидати на нього камінням. Зібралося коло 10,000 людей, головно самих ворогів фашизму. Про це повідомлено Мозлія, та він таки наважився говорити. Його ранено тяжко в голову, заки зачав говорити. Він упав і його негайно відвезли до шпиталю. Потім прийшло до кулачної боротьби між комуністами і фашистами.

БОЯТЬСЯ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

БЕРЛІН. — Большевизм зачинає не бути вже таким небезпечним для Німеччини, а це від того часу, як президент Рузвелт виголосив промову, в якій дав до зрозуміння, що він готов узяти участь в акції, яка є звернена проти диктатур, до яких зачислено теж недвозначно і диктатуру Гітлера. Тепер зачали ломити собі голову над тим, яку це акцію має президент Рузвелт на думці. Така заява Рузвелта є німцям дуже не на руку, бо саме тепер вони розпочали акцію за зворот забраних їм кольоній.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
For mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ПОЛЬСЬКОЮ ТРАДИЦІЄЮ

Останніми часами з Польщі почали линути по світі численні вісти. Виглядає, начеб Польща позавидувала „слави" Росії й поклала собі за ціль датися світові пізнати.

Ідуть вісти день за днем, а кожна сензаційніша від попередньої. Ще не прогомоніли вістки про селянські заворушення, а тут уже йдуть заворушення серед учителів. За вістками про протижидівські погроми йдуть вістки про нові обмеження жидів урядом, зроблені буцімто з наміром захорони жидів. За страйком учителів проти уряду йдуть страйки шкільних дітей, звернені на допомогу вчителям, а проти уряду. Як уряд пробує здушити страйки дітвори, за вчителями виступають робітники через свої робітничі юнії.

Події йдуть за подіями, одні за одними, скоро, блискавично. Щойно одна ситуація завязалася, ще не розвязалася, а вже завязалася друга. Ще її не взялися розвязувати, а вже завязується третя. Події йдуть скоро за подіями, а міністерський кабінет радить цілими днями і рішити не може, що робити; а як щось зробить, то, видно, без належної розваги. Краєм, мовляв, править „табор національної єдности", але в цьому таборі єдности так мало, що навіть у кабінеті міністрів опінії поділені й одні міністри на кабінетових засіданнях критикують інших так гостро, начеб вони належали до ворожого табору.

Найповажнішим лихом Польщі в тій ситуації є те, що властиво ніхто не може сказати, коло чого саме обертається вся боротьба. Одного дня кажуть, що правиця, себто консервативна частина краю, стоїть за це, а на другий день ця правиця вже властиво стоїть за щось інше. Нині уряд хоче цього, завтра чогось іншого. Не знати теж, хто має сказати рішальне слово. Кажуть нині, що кабінет міністрів. Як міністри посварилися, то такого слова ждуть від президента, але потім показується, що останнє рішення належить до маршала Сміглого-Ридза, справжнього диктатора Польщі, а потім показується, що й цей диктатор мусить просити позволення президента й полковника Коца, команданта леґіоністів. У краю буцімто диктатура, а нарід ходить від Анни до Каяфи й не може сказати, хто ним керує.

Це все виглядає дивне й правдиве, але не тому, хто читав польську історію, хочби зпід пера таких бистрих польських історіків, як покійний Бобжинський. Маємо перед нами повторення типічного польського державного безладдя, котре можна назвати справжньою польською національною традицією.

Звісно, не легко нам при польських порядках, і не лекше нам при польських непорядках, але вони дають нам надію, що й нові непорядки скінчаться також, як скінчилися старі, себто розвалом цеї розбишацької держави нації, що зазіхає на панування над усіми сусідами, а в себе порядку завести не вміє.

О. Сновида.

РОЗВІЯТИ ЛЕҐЕНДУ!

Наше присліва каже: „Не так тії вороги, як добрії люди". Пригадується це з нагоди смерти Масарика. Не улягає сумнівові, що він зробив дуже багато для свого, чеського народу. Але чи й для нашого? Чи був він дійсно нашим приятелем?

Наші інші „приятелі" виступають проти нас отверто і цинічно. З ними і полеміка лекша. Але інакше є з такими „гуманістами, пацифістами і приятелями всіх пригнічених", як Масарик. Він є для чехів „татічком". Але чи з цього виходить, щоб з цього робити „українського татічка?" А таке намагається дехто робити. Тому треба відразу розвіяти цю леґенду про Масарика як „українського татічка".

Масарик уважав себе „пацифістом", але був рівночасно великим сторонником війни з Австро-Угорщиною. І в своїй книзі „Воскресення одної нації" він навіть висловлював побоювання, що війна потреває **дуже коротко**; що Антанта так хутко повалить центральні держави, що чеська пропаганда не встигне переконати переможців у конечності створення чеської держави... Отже цей „демократ" і „пацифіст" прагнув, щоб міжнародня різанина тяглася якнайдовше, щоби падали міліони й міліони нових трупів на те, щоб над Велтавою повстала хоч маленька, але всетаки держава його народу: Чехословаччина.

Дальше памятаймо те, що він скликав чеську конституанту, але виключно з самих чехів, знехтувавши всі інші народи: українців, німців і інших, що ввійшли в склад чеської республики... Так виглядав у нього нераз демократизм — у практиці.

Дальше, він поробив свого часу обіцянки словакам і українцям (закарпатським); останнім навіть прирік автономію. І він жеж, разом з теперішнім президентом чеської республики, Бенешом, добре знав, що відтягається під усякими притоками здійснення цеї автономії, що чехізується в міжчасі наше Закарпаття школами, кольонізацією, і то не згірше від — шовіністів.

Та, не зважаючи на цю чехізацію і кольонізацію наших земель чехами і недодержання слова щодо автономії Закарпаття, дехто з наших, а в першу чергу соціялісти і радикали, славлять Масарика як добродія українців і як „щирого демократа"...

Або берім ще хоч цілість української справи: Масарик був ціле життя політичним москвофілом і таким помер. На ділі він був ворогом політичної самостійности українського народу. Вистане розгорнути його твір: „Світова революція за війни й у війні" (укр. переклад вид. Червоної Калини, Львів, 1930). У цій книзі він уживає для нас назви „малороси"; бажає, щоб „Росія сконсолідувалася"; вірить, що Росія "знов буде грати велику ролю в політиці, більшу як за царату". Заступає думку, що „Росія є потрібна не лише для нас (чехів) і для інших словян, але й для цілого світу". Отверто заявляє: „Ми були русофілами перед війною і підчас війни, русофілами й залишимося" (ч. II., ст. 455). Коли оповідає про свої зносини в 1917 р. з українцями, то завважує, що „мусів добре уважати, щоб своїми зносинами з українцями не дразнити поляків" (т. I., ст. 248). Він стояв за те, щоб „не робити перепон" москвофілам на Закарпатті (I., ст. 252). В проклямації до чеських леґіоністів у Росії і в Україні Масарик писав, що мусять затримувати підчас революції в Росії невтральність, але „той словянський народ і та партія є **нашими ворогами,** які отверто звязуються з неприятелем (з центральними державами). Притім формулуванні мав я на думці можливі комплікації не тільки з москалями, **але й деякі напрямки серед українців"** (I., 275)...

Про Україну, як самостійну державу, Масарик ніколи серіозно не думав, і не був за неї.

Гадаю, що цього вистане, щоби переконатися, що Т. Ґ. Масарик, вмерлий щойно президент чеської республики, чеський патріот і правдивий „татічек" чеського народу, ніколи не був нашим приятелем. Він був завжди політичним русофілом. І навіть на тім скравку нашої території, яка відійшла до Чехії, не тільки, що не здійснив своїх обіцянок, а ще дав там змогу розвинутися москвофільству, себто тій політичній течії, що є найбільш ворожою українству.

Леґенди — гарна річ, коли вони оперті на правді й коли служать гарній справі. Легенда про приязнь Масарика до нас не є оперта на правдивих фактах. А як така, вона нашій справі не служить.

НІ ОДНОЇ ПЯДИ ЗЕМЛІ В РУКИ УКРАЇНЦІВ

У Польщі є собі такий генерал, що зветься Ґаліца і є великою шишкою, бо провідником сільського сектора „Обозу Зєдночення Народовеґо" (О.З.Н.). Отже тимсамим він є великою і впливовою урядовою особою, такою, що є виразником думок і плянів теперішнього польського уряду. Отсей ґенерал консолідує тепер польське громадянство, й то на українських землях під Польщею. Недавно виступав він у Берестї з промовою в обороні польскости **Полісся.** Поліщуки, це для польського ґенерала і представника польської урядової думки ніщо інше, а тільки „тутешні люди", яких українці домагаються загарбати для себе. Але Польща, запевняв ґен. Ґаліца, до цього не допустить.

Упоравшись ось так з Поліссям, узявся цей ґенерал і до **Волині.** А як це виглядає, довідуємося з допису М. Свирського, що його помістив львівський „Новий Час". З цього допису подаємо таке:

Саме 19. вересня ц. р. відбувся в Луцьку волинський зїзд сільського сектора О.З.Н. з участю ґен. Ґаліци, що в своїй промові багато місця уділив українцям, а по них — і жидам. Шеф сільського сектора ласкаво згодився з цифрами, — **приняв, що нас тут більшість,** а значить, що ми тут не напливовий елємент, а тубильці краю, але...

Але заявив, що **поляки тут одинокі господарі** й цих прав господаря не мають наміру з кимнебудь ділити. Як реальне здійснення цих прав — **ні одної пяди землі в руки українців.** Проте ґен. Ґаліца заявив, що він хоче **співпрацювати з українцями,** окресливши цю співпрацю такими загальними словами, що ніхто не знає, де, коли й над чим повинніб українці співпрацювати з польським населенням.

Щодо жидів, то торговля, яка майже вся в їхніх руках, повинна перейти в інші руки й власне в руки лишок сільського населення, якому бракує землі. Очевидно українці, які ні пяди землі не можуть дістати, повинніб випирати з міст жидів і перебирати в свої руки торговлю. Але цього ясно не сказано. Отже ще невідомо, чи українці мають право на торговлю на рідній Волині, чи це право мають виключно господарі.

Виступи на Волині ґен. Ґаліци, як провідника сільського сектора О.З.Н., можна вважати за зворотний момент у меншиневій політиці. Не може бути двох засад у тій самій справі. Досі польські політики, що нормалізували життя на Волині, як засаду співжиття й співпраці проголошували: ми тут **співгосподарі** — українська більшість і польська меншість. І мандати, і земля, і участь у самоврядуванні, в мішаній кооперації, ріжних кулках і т. д. — все, так би мовити, наполовину.

Ґен. Ґаліца в імені урядового О.З.Н. **цю засаду перекреслив,** проголосивши односторонне господарювання — польське. Виникає питання: чи зробив він це за згодою творців співжиття й співпраці на Волині, чи на власну руку? А це дуже важне для уявлення собі, як потече волинське життя надалі й до якої ролі будуть зведені сьогодні українські нормалізатори.

Взагалі проголошення засади однобічного господарювання на Волині поруч із співпрацею льогічно якось не вяжеться: саме слово „співпраця" говорить про рівність контрагентів; там же, де один лише є господарем, другий може бути або наймитом, або невільником. Проголошуючи себе повним, необмеженим господарем Волині, ґен. Ґаліца тимсамим зводить українців до тої другої ролі. Чи це згідне з конституцією, зрозуміє і найтемніший наш селянин.

Шкода, що провідник сільського сектора не подумав над цим і не поставив собі питання: чи погодиться український селянин на таку ролю та чи піде ще співпрацювати в напрямі обмеження своїх прав конституційного співгосподаря? Ми в цьому сумніваємось.

В промові ґен. Ґаліци є ще одно хитке місце. Промовець проголосив необхідність спільної загальної **боротьби з комунізмом.** Уся українська інтеліґенція, маючи на увазі національні інтереси українського народу, віддавна й увесь час веде боротьбу у цьому напрямку. Проти московської комуни є й національно настроєна українська сільська маса. Ґрунт, на якому сіяли комуністичні ідеї поодинокі особи й гуртки, витворювала сама досьогоднішня дійсність, а погноєм для нього було обмеження прав і незадоволення.

Якогож чуда сподівається тепер ґен. Ґаліца? Щоб українські селянські маси, яким відмовляється права навіть хочби на пядь землі та на співгосподарювання, перестали слухати нашептів комуністичних аґітаторів? Щоб стали до боротьби з ними? Та ще по вислуханні в радіо його промови в Луцьку? В імя чого?

Ні! Ґен. Ґаліца не здає собі, очевидно, справи, про кого й що він говорить.

Його промови й з розмаху кидані гасла, зєднуючи йому місцевих ендеків, ставлять українське питання на Волині й Поліссі так гостро, як ще ніколи воно тут не стояло.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в середу 13-го жовтня, о годині 8-мій вечером, в ґалі церковній на Мортон вул. Просимо всіх членів прибути і заплатити свої місячні вкладки, а довгуючих просимо вирівнати свої залеглости. С. Присяжний, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 14 жовтня, точно в годині 8-мій ввечір в Українськім Народнім Домі 831 Джозеф Евеню. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо багато справ до рішення, Довгуючі члени зволять вирівнати свою залігліcть, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — В. Турянський, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Р. Гр...

ГРИБКИ

(Оповідання).

(1)

Одно невелике гірське село мало власну велику гірську полонину. Скоро на весну зійшли сніги і вибуялася свіжа трава, всі господарі села гнали свою худобу на ту полонину. Дома лишали тільки по корові, щоби було молоко для родини. На полонині худоба купалася в траві аж до осени.

Разом з худобою ішли на полонину не лиш пастухи з добрими собаками. Також ішли робітниці, що доїли, робили будз, сир і масло. Була там ще й господиня Юстина, котра варила і верховодила робітницями. Над всіма старшував шістьдесятьлітній Танас Мурашко.

Найбільше на полонині було овець. За ними ішли бики, корови, коні, кози. Коні виганялося на полонину, бо в тих сторонах коні в літі не мали роботи. В зимі вивозили з ліса на продаж дрова, в літі відпочивали на полонинах. Кожний рід худоби мав своїх власних пастухів.

З усеї челяди найменшу роботу мав пастушок. Він, в товаристві 2-х собак, лиш обходив ту частину полонини під лісом, де паслися корови, щоби котра не відстала від череди і не пішла в ліс, в гостину до медведя. Тим помічником пастухів усе бував якийсь малий хлопчина і тому звали його пастушком. Пастушком звався й пізніше принятий тому 3 роки Клим Ґікула, хоч хто на нього глянув, той не добачив би в ньому хлопчину. На око Ґікула Клим не міг мати менше як пятьдесять років. Може рік більше, може й меньше. Пастушком звали його тому, бо так звали всіх його попередників. Також тому, бо відколи Клим, ще будучи маленьким хлопчиною, став за помічника пастухів, то був тим помічником увесь свій вік.

Клим був з сусіднього села. Мами не мав. Через люту мачуху мусів вступитися з хати і пішов за пастушка. Так увесь свій молодий вік прожив помічником пастухів. Коли нарешті померла мачуха, зараз після того й батько, невеликий маєток розібрали між себе діти батька. І Клим дістав щось. Дістав стільки, що мав на комірне і на картофлю. Хоч скупо, та всеж таки ще й на молоко, й на якусь омасту стало. Ґікула мав одну кімнатку. Варив собі сам.

Дома Клим все пересидів цілу зиму. До ніякої роботи не ішов, хоч би була яка. Коли прийшла весна і стали гнати худобу на полонини, Климові годі було дальше сидіти в хаті. Не видержував і наймався за пастушка.

Дві були причини, які Клима Ґікулу виганяли на полонину. Перша була та, що він привик до того, бо ввесь свій вік звікував, очевидно лиш в літі, з коровами на полонинах. Друга причина була така, що, будучи громадським пастушком, він троха заробив. Не так той марний гріш, якого діставав дуже мало, важний був для нього. Важне було те, що діставав їсти: ціле літо нічого не купував, хоч їв добре і багато.

Клима Ґікулу люди недолюблювали. Та молоді хлопці не дуже рвалися на полонину за помічників пастуха, старші парубки очевидно цілком ні. Старший, як ішов, то хотів бути щось більше, як дуже мізерно платний помічник. Ось тому Ґікулу радо брали, хоч він страшно багато їв.

Клим їв за кількох жерунів і, як було що, любив випити. Що він не голодує, показував його вигляд. Не високий був, зате широкий і круглий, неначе сильно напханий сінник. Видко було, що під його шкірою груба верства сала, котре аж на верх пропихається, випріває. Лице, чоло, лисина, неначе намастив смальцем. Як його тіло, так і його душа неначе затовстіла. Найбільшою розкішшю на цім світі був для нього дуже масний товщ. Як тісто, або пироги, або кулеша плавали в маслі чи в салі, то Клим Ґікула мав рай на землі.

Кухарка Юстина нікому не жалувала і добре годувала громадську челядь. Це — не своїм власним добром вона орудувала, а громадським. Хоч не розтрачувала і не марнувала його, то всеж таки дбала, щоби челядь, яка працює для громади, мала досить громадського хліба і не голодувала. З усеї челяди лиш один Клим все нарікав, що Юстина „заощадна".

Від стола, на котрім стояли миски з їжею, неодин, наївшися, вставав, хоч миска ще не була порожна. Клим все відходив останній. Ніколи не було так, щоби по його відході в мисці лишився хочби слід їжі.

Від якогось часу Танас Мурашко став Клима підозрівати. Пару разів, також торік і позаторік, коли з села приїхали по масло і по будз, Танас не міг дорахуватися. Йому бачилось, що в коморі повинно би бути більше овечого і коровячого сира, більше масла. Коли Танас давав що до комори, то все робив собі значки крейдою на дошці. Вже третій рік, як він так усе записав, а добре записане хтось вкрав. Підозріння мусіло впасти на Клима, бо ці загадочні недокладности стали траплятися саме від часу, коли Клим прийшов за пастуха.

Мурашко засідався, щоби злодія спіймати на гарячім. Хоч дуже пильнував, з комори знов пропав великий бохонець будза. Коли Клим пішов з коровами на той бік полонини, Танас перетрусив його колибу, та нічого не знайшов. Перетрусив також колиби решти челяди, перетрусив стайню, та даремний був труд.

Що лиш тепер Мурашко пішов до Юстини і розказав їй про своє відкриття і про свої підозріння. Юстина хвилю подумала і каже:

— То справді не хто інший, як той жерун. Він мій сусід, отже я ліпше як інші знаю, як він живе. Коли ми торік вже зійшли з полонини в село, то на другу днину Ґікула щез з хати із села. Не було його два дни. Я побачила його аж третьої днини. Четвертої днини він знов щез, і вернувся знов аж по двох днях. Вернувся не в день, а в ночі. Хтось то казав мені, вже не тямлю хто, що Ґікула прийшов до хати серед опівночі, стогнучи під сильно напханим міхом.

— То він хіба ходив на полонину по громадське добро, яке мав десь тут сховане! — сказав Таназ.

— Неінакше! — додала Юстина. — І тепер він мабуть має тут якусь потайну комору. Потроха краде і ховає. Як вже зженуть худобу і ми цілком відійдемо звідси, він вернеться і свою добичу позносить до своєї хати в селі.

Юстина стала обмірковувати щось, підсміхаючися. По добрій хвилі сказала:

— Маю на нього спосіб, та не знаю, чи доведе до цілі.

— Який то спосіб? — спитав Танас. — Хіба що засядемо на нього тоді, коли вернемося в село і він піде по крадене добро?

— Хто би так довго ждав! — відповіла Юстина сміючися. — Я міркую, що Клим ще нині сам вищебече... висповідається.

Коли Юстина розказала, який її плян, то Танас так тішився, що доброї чверть години сидів на лавці, вдаряючи своїми кощавими долонями по колінах і вибухаючи веселим реготом.

На полонину прийшов тому пару днів якийсь панок з міста. Сказав, що він професор ботаніки і просив, щоби йому позволили пару днів мешкати в якій колибі. Також, щоби йому давали молоко, сир і масло. Присягався, що за все те добре заплатить.

Танас і Юстина знали, що таке професор, бо син війта був десь в місті професором і у власнім селі мали школу з учителем, інакше „професором". Зате не знали, що таке та „ботаніка". Один пастух пояснив, що коли він професор ботаніки, то хіба вчить якусь дівчину, що зветься „Ботаніка". Дуже чудне імя, та у панів бувають ще чудніші.

Такого пана годі було посадити в колибі, коли на полонині була хатчина. Громада побудувала її тому, бо що року ціле літо на полонині ішла молочна господарка. Професорові від тої якоїсь ботаніки дали чисту кімнату в хаті з тапчаном і великою купою свіжого запашного сіна.

Люди на полонині не знали: жалкувати того професора, чи боятися його. На їх думку або йому хибувала пята клепка, або він був небезпечним чарівником. Він лазив по лісі і збирав гриби, та лиш самі трійливі. Деякі маринував, щоби далі були як живі, деякі сушив на сонці.

Один пастушок від овець, що професора водив по лісі, показуючи йому, де які гриби ростуть, вчора назбирав і Юстині приніс повний міх ріжних добрих грибів: лисичок, маслюків, буківців, козарів, голубінок і інших. Юстина ті грибки зварила, підправила сметаною і дала на обід.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ФАШИСТІВСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ В ЛОНДОНІ.

Недавно облетіла світ вістка, що в Лондоні англійські фашисти влаштовували похід вулицями міста, а ліві елементи старалися їм перешкодити і до походу не допустили. На вулицях вивязалася між червоними і фашистами завзята боротьба, в якій було 30 ранених і поверх 100 арештованих.

Здається, що нічого в тім великого нема. В деяких державах є ще більші розрухи і по кількадесять людей убивають.

Та річ не в розрухах, тільки в тому, що внаслідок тих розрухів цілий світ довідався, що в Лондоні є фашисти. Бо скільки людей знали про те передтим? Скільки знали, що там є фашисти, що носять чорні сорочки, що мають свого лідера Мозлея, а передівсім, що мають силу; бо колиб її не мали, то ліві елементи не боялиńб їх і замісць кидатися на них, будувати по вулицях дротяні перегороди і зводити з ними бійку, вони стоялиб на хідниках та смілялисяб з них.

З цього випадку можна витягнути науку. А саме таку науку, що, провокуючи противника до боротьби, ми часто робимо йому тим прислугу. Бо колиб ми іґнорували його, не звертали уваги на нього, то не робилиб йому реклями. А через те, що ми далися втягнутись до боротьби з ним, ми його піднесли, надали йому значіння і поваги, та дали доказ, що його боїмося.

Те саме нераз є з пресовою дискусією. Нераз закидають нам читачі, чому ми не відповідаємо на напади в брукових *газетках*. Попросту тому, що тим ми зробилиб їм непотрібну рекляму та надалиб їм самим незаслуженої поваги.

КОРОЛІВСЬКІ КЛОПОТИ.

Анґлія має черговий клопіт зо своїм бувшим королем Едвардом, нині князем Віндзором, що оженився з американкою, панею Симпсон. Тепер він зложив заяву, що тому, що робітнича справа все лежала йому на серці, він задумує обїхати Німеччину й Америку та студіювати мешканеве питання робітників.

Якби таке сказав собі звичайний смертельник, то ніхто не звернув би на це найменшої уваги. Але заява князя Віндзора викликала в Анґлії велике обурення на нього. Головно те речення, в якім він говорить, що „робітнича справа все лежала йому на серці". Це речення в Анґлії називають „демагоґічним", а то тому, що ним князь Віндзор неначеб натякав, що він усе був приятель робітників і тому саме попав у конфлікт з тими, що мають владу й мусів уступити з престолу. Тепер, коли він зачне обїздити інші краї і демонстраційно займатися соціяльними справами робітничої кляси, то дійсно готов викликати за границею таке враження.

Воно нічого злого в тім не булоб. Булоб навіть гарне, якщоб він поважно занявся робітничою справою і дав доказ, що ті, що сидять на самому верху, дорожать справами і життєвими відносинами тих, що живуть на самому споді. Але чи справді він щиро тим цікавитсья, чи може це робить на злість теперішньому англійському королеві (свобу братові) та на злість анґлійському урядові?

Дехто говорить, що це вона, його жінка, його до того намовила. Кажуть, що вона має на нього непереможний вплив і знає дуже добре його фізичні та душевні недомагання. Кажуть, що вони обоє живуть собі дуже щасливо, а князь під опікою своєї досвідної жінки фізично поправився, як також духово зрівноважився. Тепер він шукає поля до праці, на якім міг би скупчити свою увагу й видадувати надмір своєї енерґії.

Коли це правда, що люди говорять, що княгиня Віндзорова є аж така розумна жінка, то їй належиться за те ґратуляції. Хто зна, чи в короткому часі про цю щасливу пару не будуть писати: „Княгиня Відзор, враз зо своїм чоловіком, відвідала наше містечко"; „Княгиня Віндзор була хресною матірю при спусканні нового корабля. Їй товаришив її чоловік, князь Віндзор". А трохи пізніше: „Княгиня Віндзор була почесною предсідницею на конвенції Н.Н. Її чоловіка при ній не було". І вкінці: „Княгиня Віндзор започаткувала кампанію за кращі помешкання для робітничої кляси. Вона дістала ґратуляції з усіх сторів і обіцянку помочі в тій справі"...

Но мор дюк оф Виндзор.

ГАЙЛІ СЕЛЯСІ ПОВИНЕН УЧИТИСЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ.

В женевських кругах є всі того переконання, що незадовго Англія і Франція таки визнають італійський підбій Етіопії та признають існування італійської імперії. А зроблять вони це за ту ціну, що Мусоліні відтягне своїх добровольців з Еспанії.

Ось так закінчилисяб усі надії бідного неґуса, що ковтає тепер на еміґрації тяжкий вигнанчий хліб, відзискати своє королівство. Він певно в крайньому огірченні буде дивуватися, як це могло статися, що сильні цього світу подали собі йому понад голову руки і свою сварку закінчили могоричем, заплаченим його країною. Можливо, що в тій розпуці Гайлі Селясі візьметься до книжок і буде пробувати вичитати в них подібні випадки. Щоб він не тратив часу, ми радимо йому, хай погляне до історії України під 1667 рік, а там знайде андрусівський мир, у якім Московщина і Польща подали собі руки і запили згоду поділом українських земель. А також хай погляне під 1920 рік, а там знайде ризький мир, у якому Москва і Польща запили згоду і поділили між собою українські території.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОСИЛАЙТЕ ДІТИ ДО РІДНИХ ШКІЛ!

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має.

Так писав колись наш поет С. Воробкевич, котрий відчував своїм серцем, що означає своя рідна мова. Бо що може бути кращого на світі, як не своя рідна мова, що нам наймиліша з усіх мов світу? Та бачу, що тут між нашими людьми на еміґрації в Америці наша мова з кожним днем завмирає. Жаль і сум обгортає душу, коли дивитися на наші цвіти-діти, з котрих нині багато не знають ні одного слова своєї рідної мови. Хтож винен, що ті діти не знають своєї мови? Ніхто інший тільки їхні родичі, бо багато є таких, що відносилися до цеї справи байдуже. Мовляв, пощо моїй дитині цеї мови? Вона і так уже до краю не поїде. Виходить, що як уже до краю не поїде, то не треба їй знати, хто вона, яких батьків і якого народу. Скільки то не полищується по часописах закликів, просьб, щоб родичі посилали дитину до рідної школи! Та це так, якби кидав горохом до стіни. Дуже мало знайдеться таких, що пішлють дитину до школи зо щирого серця. А скільки то є наших українців, що, аж сором згадувати, посилають свої діти до польських шкіл? Знаю кільканацять наших родин, тут у Ню Йорку, яких діти ходять до польської школи. Чому ці родичі не подумають, що зле роблять, бо їхня дитина набирає в тих школах іншого духа, і то духа нам ворожого? Недавно переходив я одною вулицею в Ню Йорку і надибав двох малих хлопчиків з українського роду. Чую, як один до другого говорить польський вір: „Кто ти естесь? Поляк мали... і т. д." Приступив я до них і питаюся, хто їх цього навчив? Відповідає один з них, що вчитель у школі. Питаюся дальше здивовано, в якій це школі. В польській, каже хлопчина. На ці слова я нічого не міг вже відповісти, бо недобре зробилося мені на серці. Когож тут винувати дітей, чи родичів? Тільки родичів!

Родичі! Спамятайтеся! Посилайте свої діти до своїх українських шкіл, котрі по всіх місцевостях чекають на ваші діти. Дайте змогу своїй дитині пізнати свою мову, свій край і свій нарід. А за це ваша дитина згадає вас колись добрим словом.

Микола Горішний,
Ню Йорк, Н. Й.

—o—

НАШІ УКРАЇНСЬКІ ВИШИВКИ.

„Ой, стрічечка до стрічечки.
Мережаю три нічечки,
Мережаю, вишиваю,
У неділю погуляю".
Т. Шевченко.

Так говорить Шевченко про наші українські вишивки. Він бачить, що у вишивках криється мистецтво України, сила нашого окремого життя, нашого „я". Він нашій дівчині і жінці віддає велику пошану за їх труд при вишиванні, бо бачить, що це праця, яка приносить славу всьому народові України. Шевченко бачить у вишивках силу привязання до свого, силу любови милої до милого, матери і батька до дітей і дітей до родичів. І чиж можна краще написати про ці вишивки, як: „Хусточко мережаная, мальованая, вигаптую, подарую, а він мене поцілує.... Отак вона вишивала, у віконце виглядала, чи не ревуть круторогі, чи не йде чумак з дороги". Або, як дівчина „дарувала шитую хустину, щоб згадував на чужині".

За Шевченком пішли й інші наші поети і співці. Багато місця вишивкам у своїх писаннях присвятив буковинський поет Федькович, багато писав про них Шашкевич і інші, а в наших улюблених коломийках що друга строфка пісні, це згадка про шиттячко, вишиваннячко нашої дівчини та дарунок милому вишиваної хустини. Чиж може бути краща коломийка, як отся: „Ой, досвіта уставала тай рівненько пряла, тай вишила хустиночку, ще й помережала. Хустиночка вишивана, мальована стрічка, така наша дівчинонька, отая чічка". Годі зчислити ті всі наші пісні про вишиття, про хустини, хвартушки, вуставки, спідниці дівочі, а все вишите, мережане, гаптоване ніжною працьовитою жіночою й дівочою рукою.

А чи є де кращий парубок від того, що йому матінка, або сестра, або дівчина вишила сорочку, ковнір, дуди, і коли він вбереться і як сокіл вийде в село чи то до церкви, чи на толоку на гульки? А деж є краща дівчина як наша, коли вона прибереться як чічка, закосичиться і вийде стежкою в село, або під перелаз виґлядати милого-судженого?

А деж знайдемо кращу дитиночку від нашої, коли її матінка вперше весною виведе надвір до сонічка, а все на дитині вишите, вигаптоване, помережане? Ні, це не дитинка; це гвоздичок наших городців, це квіточка, якою годі налюбуватися!

А чим же можемо більше похвалитися в світі, як не нашими вишивками? Ану, хай хто покаже світові щось краще від нашої народньої ноші, від гуцульської дзюбенки, ташки, топірця, кораликами битого, або й кресані в косицях, різьблених простою жіночою рукою?

А чим же ми в перших початках нашого народнього підіймання більше маніфестували себе, як не вишивками, нашою народньою ношею? Чим студенти в школах, ґімназисти і семинаристи, давали знати, що вони українці, як не народніми строями?

Були часи, коли наш селянин з ненависти до польських і московських панків ненавидів усе те, що не селянське, все, що шляхетське, панське; ненавидів усе студентство і не міг би був розріжнити чужого від свого, якби не отсі вишивки сорочок на грудях і ковнірах у хлопців і не хвартушки та блюзки в дівчат-студенток.

А чим же ми найкраще заманіфестували себе в світі як не народніми строями? Як обїжджав світ Український Національний Хор з Кошицем, якого учасники виступали в народніх строях, то вистарчило чужинцеві глянути на сцену і вже бачив образ України; а як почув пісні, то відразу відчинилися йому очі і він почав інтересуватися нашим народом. А чи не було те саме і тут в Америці з українськими народніми строями? Чи не є ще й тепер, коли бачимо, як виступають по ріжних американських містах наші хори чи танцюристи з українськими народніми танцями?

Отже бачимо, що наші українські вишивки грають велику ролю в нашому житті. Вони є знаменитою пропаґандою для української справи, бо є мистецтвом — красою, культурою.

У наших вишивках відбивається образ могутніх филь Дніпра, Чорного моря, Дністра, Дону, Сяну і наших степів. Бо в них рівненькі й урожайні наші ниви: жита, пшениці, вівса, ячменю, гречки, проса, кукурудзи, картоплі і всього, що тільки в нас росте. В наших вишивках наші сади, чепурні хатки-стріхи, наші гаї, ліси, левади, потічки, ставочки і все, все, чим багата наша матінка землиця Україна. Наша вишивка — це фотоґрафія України, а праця колоцих вишивок — це труд нашого народу, який ніколи не йде намарно, а видає хліб.

Хай Бог боронить, щоб ми своїх вишивок відцурались! Хто їх цурається, той цурається рідної матінки, сестри, жінки і всього, що ростило нас і зробило нас народом. А є такі й нині, що кажуть, що вишивки „це індіянська культура"... Я знаю такі громади, де діти й молодь стидаються вишивок, українських сорочок і спідниць, бо провідник, і то, на жаль, священик (ще й православний), сказав, що „вже час понехати ці індіянські вишивки!" Я знаю церкви (і то православні), де також священик казав викинути вишиті обруси, рушники і все вишите, бо, мовляв, це вже тепер у 20 столітті не лицює!...

Чи такий провідник має вести нарід, громаду? Чи це патріотизм учити наших дітей цуратися того, що в нас найкраще? Таж це гріх від Бога і стид від людей! Таж це кличе до неба про кару. Таж така поведінка паралізує наші громади, відчужує молодь від нас до цього ступня, що коли така дитина побачить фотоґрафійку своєї рідної мами або й батька, вона ховає її в кут, або палить, щоб хто її не побачив, бо, мовляв, там „індіянська ноша".

Наші українські вишивки треба вміло пропаґувати і виказати молоді їх красу. Треба, щоб дівчата вчилися вишивати і не стидалися своїх строїв, хочби й де: вдома, чи на вулиці. Наша молодь гарна і прийме це, якщо ми їй докажемо що це добре і гарне. Чи не читали ми недавно, що українці в Елизабеті виграли гарну нагороду саме за українські народні строї, й то підчас американського свята конституції? Таке буває і по інших містах. Знаю місцевості, де дівчатка охотно вчаться вишивати. Таке було, наприклад, у Пасейку, а в Бофало то навіть хлопці вишивають собі сорочки. Чомуж тоді казати, що наші діти цураються українських вишивок? Ні! Вони не цураються. Тільки ми не будьмо яничарами і не вбиваймо свого культу, праці своїх матерей і бабусь та їхнього мистецтва.

Не кажім, що це „індіянське", що в 20 столітті вишивка не надається до церкви чи для дитини! Загляньмо в рідний край (Галичину): там вишивані обруси по церквах, вишивані образи, хоругви; навіть Христа одягли у вищиту сорочку і Пречисту Діву в коралі та сорочку з гуцульськими вуставками! Там росте наша краса-вишивки скрізь: по селах і містах. Нема хору ні школи, де учні чи співаки виступилиб у концертах не в українських вишиваних строях. І сюди в Америку це переноситься. Тут по церквах наша різьба, наші вишивки. Дух радується, коли глянути в нутро такої церкви. Я був, наприклад, у середині укр. кат. церкви в Ембрідж і не міг очей відвести від малюнків: усі святі і стіни в українському стилі. Сльози з радости виступили на очі. І я сказав собі: Ні! Не згинеш, Мамо Україно! Не згине праця столітть твоїх жінок, невсипущих артисток нашої вишивки!

Нехай же не пропадає, а підноситься культ наших вишивок і народнього строю! Нехай не буде ніде школи ані хору, де всякі виступи дітей, чи старших, не маніфестувалисяб українськими вишивками! Нехай ніде не виступить наш хор або танцюристи без української ноші!

Вже москалі відцуралися наших вишивок і строїв. Вже не вигопкують своїх танців у наших вишивках, а приняли „рубашки" і червоні та зелені сорочки поверх шараварів. Цеж їм і лицює. Вони зробили те, щоб відріжнитися від нас. Вони мусіли це зробити, бо не вдалося їм украсти нашої ноші, наших вишивок, як крадуть наші пісні і танці.

Отже ми перемогли! Наші строї лишилися для нас! Шануймо їх і гордімся ними! Вже й американські дами носять вишиті блюзки, як „стайл", а звідки це пішло? З наших вишивок! Колиж чужинці так люблять наші вишивки, то тимбільше ми повинні їх любити, ними дорожити і їх носити, бо це наш скарб, наше мистецтво, здобуток столітть праці наших дівчат, жінок і матерей. Це краса і слава України.

о. Степан Мусійчук.

ПОХОРОН 9 ЛІТ ПІСЛЯ СМЕРТИ

Некоронований король Манджурії, маршал Чансолін, згинув іще 24. червня 1828 р., підчас бомбового атентату, коли їхав поїздом. Довгі літа лежало його тіло в одній святині в Мукдені, відповідно забальсамоване, аж тепер його поховали з усіми військовими почестями, при величезнім здвизі народу в родиннім мавзолею родини Чанґів у Чінчов. З політичних причин заборонили взяти участь у похороні синові покійного, маршалов. Чансуліянові.

Життя покійного було багате в ріжні небуденні пригоди та переживання. Світ побачив він в однім малім манджурськім селі в 1875 р. Батько Чансоліна був бідаком, мати була гарна молода жінка, яка після смерти свого першого чоловіка вийшла вдруге замуж. Чансолін мав незвичайно важке життя у своїй молодості. Спершу був він носієм і послугачем, опісля став наймитом і полевим робітником. Вирішне значіння для його долі мала китайсько-японська війна. Чансолін пішов у рекрути. Після програної війни не знав він, що з собою почати. Зібрав 43 своїх найкращих товаришів і створив розбишацьку банду та став її начальником. Від тієї пори почалася його карієра. Він залюбився в одній молодій красуні, дочці дуже багатої людини. Коли батько не хотів віддати Чансолінові добровільно доньки, він викрав собі дівчину одної гарної літньої ночі й оженився з нею. З того подружжя був опісля син Чансуліян. Одначе Чансолін стягнув на себе ненависть москалів, тому, що дуже часто нападав на східньо-китайську залізницю. Він мусів вкінці скапітулювати, що йому, як доброму дипльоматові, не вийшло зовсім на некористь. Таким чином став він небавом командантом ґарнізону в Мукдені. Згодом придбав собі чималий маєток. Підчас японсько-російської війни підпомагав москалів і доставляв їм перш усього харчі, так, що його майно збільшилося вдесятеро. Та нещастя хотіло, що війна покінчилася перемогою японців. Це не вийшло очевидно Чансолінові на добре. Одначе він зумів по мистецьки навязати порозуміння з переможцями, здобути собі їх довіря і поширити не тільки свої впливи, але стати просто некоронованим королем Манджурії.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

КОГОЗ, Н. Й.

Дальші жертви на допомогу читальні „Просвіти" в Настасові, Галичина.

На руки комітету допомоги читальні „Просвіти" в Настасові вплинули жертви від отсих громадян:

1) **Балтімор, Мд.** Збирали І. Ракочий і Іван Ґевера. Зложили: І. Ракочий $7; по $5: І. Ґевера, Т. Никула; Г. Криж $3; по $2: М. Криж, Л. Ременюк, М. Бляма; по $1: А. Пельц, Г. Іванович, Й. Фаль, Д. Фаль, Й. Олинич, Й. Приймак, І. Білобран, Г. Шулька, М. Малко, Г. Підгорняк, Г. Ланчак, П. Боднар, П. Маримаш, І. Ярема, Олександра Іваневич, Р. Кирильцьо; по 50 ц.: Т. Кащак, Й. Ґоролиска. Разом $43.

2) **Обурн, Н. Й.** Збіркою занялись Михайло Грубий і Яким Смоляк. Зложили: М. Грубий $3; по $2: Я. Смоляк, Н. Барвінський, І. Голиборода, Салли Ан. Бекери; по $1: о. С. Побуцький, Г. Каганяк, Т. Ждан, І. Чорній, М. Ґловацький, І. Намісняк, О. Баран, К. Боґнар, С. Чернявський, І. Щербій, А. Вільчинський, О. Сливка, Н. Малиса, П. Сіканович, І. Малиса, М. Яхвяк, Т. Олійник, І. Дави, М. Б.; по 50 ц.: А. Ґерманович, А. Бискош, П. Ниронський, І. Павлик, М. Спін, К. Спін, Ю. Вольняк, І. Базарник, Н. Лемко, М. Сухан, М. Смоляк, Т. Ямельський, С. Мриглуд, Н. Орищин, Р. Мозола, Т. Кльоб, А. Рочий, І. Вінцентий, З. Куречка, П. Лесик, П. Сливка, Т. Бакалик, М. Гулик, В. Пишняк, М. Тарбай, Т. Душатинський, І. Комарницький, М. Вільчинський, І. Макс, А. Кахнич, А. Шемеля, І. Бакайса, І. Качуряк, М. Лапчак, І. Коковський, М. Курій, Н. Шалак, В. Лучка, А. Шварик, О. Борбаль, Н. Савран, Н. Мулик, І. Іванечко, В. Кіт, О. Проців, В. Базарник, В. Борачок, В. Лепак, С. Зановяк; по 25 ц.: А. Базарник, М. Міруцький, Т. Полиняк, П. Сушко, Б. Гелєс, Й. Тхорик, І. Баранич, С. Майкович, О. Млічаковський, П. Питняк, С. Панківський, М. Ґутир, Д. Маслий, Е. Саварин, Д. Федиткалич, М. Ґалан, П. Фалат, Т. Іванечко, Й. Лепак, І. Лепак, М. Базарник; Г. Олексів 30 ц.; Меланія Пиндус із Сиракюз, Н. Й., $3. Разом $63.55.

3) **Філядельфія, Па.** Збирали Стефан Слободян і Гриць Дорожовський. Зложили (ліста ч. 1): по $5: С. Слободян, Г. Слободян; Т. Слободян $2; по $1: К. Шпікула, П. Буґира, А. Колодій; по 50 ц.: М. Носевич, С. Кулик, Й. Маледевич, П. Ґерелюк, П. Кашужняк, І. Сарчинський; по 25 ц.: А. Шопа, М. Шкодовський, М. Сава, І. Деминик, О. Будай, Т. Малик, А. Гарасим, М. Черкас, Малинюк, І. Долинський. Разом $21. (Ліста ч. 2). Зложили: Г. Дорожовський $3; Тов. ім. Дм. Вітовського $2; по $1: А. Пашук, Агафія Березюк, М. Несевич; по 50 ц.: А. Бабяк, П. Василик, Т. Власенко, Д. Власенко, І. Ямір, О. Яремко, О. Березнецький, М. Голодоватий, В. Волчанський, Е. Кість, Й. Клибан; по 25 ц.: Д. Остяк, І. Чопик, Т. Паращак, І. Сельський, П. Литвин, С. Бомба, Т. Колисник, А. Гирило, М. Смолиба, В. Белюх, С. Смужинський, А. Черкас, Т. Дуда, І. Потучко, Г. Козак, Н. Волошанський, Н. Поточняк. Разом $18.25. Збірка з Філядельфії $39.25.

4) **Когоз, Н. Й.:** Г. Недільський $5.

5) **Гудсон, Н. Й.:** І. Зазуляк $2; Марія Юзьків $1.

В касієра комітету з попередньої збірки знаходиться $3.50.

Разом усіх збірок $157.30

З того вислано $150 через „Обєднання, а $7.30 остається в касієра.

Комітет отримав тими днями від уряду читальні „Просвіти" лист, в якім складають подяку за жертви і просять дальше, щоб їм помогти викінчити сплату довгу.

Комітет на своїм черговім засіданні перевів ухвали, щоб ушанувати память річниці смерти бл. п. Михайла Дайчака, який згинув за українську національну ідею. День і програма будуть подані в „Свободі" тими днями.

Дальші жертви просимо висилати на адресу: **D. Zelopany, 40 Garner Street, Cohoes, N. Y.**

За комітет:

Григорій Джинджиристий, голова; **Олекса Бомба**, касієр; **Д. Зальопаний**, секретар.

М. Підгірянка.

ОСІНЬ.

—o—

Осінь, осінь золота,
Господиня пишна,
Відчинила ворота,
На подвіря вийшла.

Отворила скоро світ
Стодоли, обори, —
Звозіть, люди, новий хліб,
Наповняйте двори!

А де були пустарі,
В задумі не стійте,
Уставайте до зорі,
Нове зерно сійте.

Уставайте, скоро світ,
Сійте в сяйві зорі,
Щоб землі своєї плід
В своїй був коморі.

ВІДКОЛИ ЛЮДИ НОСЯТЬ ОКУЛЯРИ.

Відомо є, що люди вже у старинних часах знайшли спосіб, щоб штучно скріпити собі ослаблений зір. І так, римський цісар Нерон уживав скла, в дечому похожого на сьогоднішній „монокль". А саме він ставив перед око шліфований кришталь, який побільшував предмет, на який Нерон хотів дивитися. Та справжніх скляних окулярів у тих часах іще не знали. Перші сліди окулярів зявляються у 10-му столітті. Один еспанський чернець пише в тих часах, що може лище при помочі „берітліюм" студіювати. В 14-му столітті говорить італійський поет Петрарка, що мусів послугуватися „побільшувачем" для своїх ослаблених очей. У записках із 1482 року є в нірнберських рахунках видаток на пять „склів для очей", а в 1492 році видали черці бенедиктинці знад озера Теґерн чотирнацять талярів за двоє окулярів. Вже три роки опісля, отже 1495, записано в літописі того самого монастиря, що видано 53 таляри „про окто парібус окуляріюм" (за вісім пар окулярів). В пятнацятому столітті вже зявилися також футерали для окулярів. Отже певне є, що окуляри появилися вже в 14. столітті та що в тих часах мусіли бути також знатні окулісти та шліфарі скла, які робили скляні сочки.

ВЕРШОК ЧЕМНОСТИ.

Антон Брукнер, творець могутніх девятьох симфоній, був, не зважаючи на всю свою славу та почести, найскромнішою людиною під сонцем. Доказом цього такий епізод, один з численних, які про нього оповідають. Раз запросили Брукнера диригувати концертом віденської фільгармонічної орхестри, якої концертмайстром був славний скрипак Гельмесберґер. Брукнер, у випозиченому фраку, у своїй найширшій та найбільш „артистичній" краватці виходить врешті на естраду. Його витають гарячими оплесками; він кланяється; поки в салі не настане повна тиша. Орхестра приготовилась до першого акорду — струнна ґрупа зі смичками при струнах, інші з інструментами при губах — усі чекають знаку. Та Брукнер не починає... Повна очікування тиша стає щораз прикріша. Врешті Гельмесберґер не витримав, встає та нахиляється до вуха Брукнера: „Маестро, починайте!" На це той з широкою усмішкою на лиці, зігнувшися в поклін: „Деж я смів би, пане професоре! Тільки після вас, після вас!"

Не знаємо, як закінчилась ця історія, чи точніше: як почався цей концерт. Але напевне не часто трапляється, щоб диригент з чемности чекав, аж перше пічне орехстра!...

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(136)

Коли Залія побачила, що її намірене прохання не буде мати ніякого впливу на Тоґацаля, вона почала вживати своєї дипльоматії. Вона заговорила до нього рішуче: „Не будь дурнем, Тоґацалю. Хіба не бачиш, що цей чужинець Тарзан є найсильніший серед нас усіх? Пощо його вбивати, коли ми можемо використати його для наших власних цілей?"

„Ага!" — засичав Тоґацаль. „То королева твердої маянської раси хоче рятувати вязня чужинця? Серце королеви змякло мов болото. Королева хоче мати цього чужинця для себе", щоб"... Тут королева перервала йому його слова і ґрізно заявила: „Я тільки бажаю добра свому народові і більш нічого". Очевидно, що це була брехня, така сама, як брехня Тоґацаля з його „старим письмом".

Тоґацаль розумів ґру. Він знав, що „бажання зробити щось добре для народу" має серед товпи велике захоплення. Тому він почав інакше: „Алеж він не може бути одним з нас. Ваша високість знає, що в цього чужинця обличчя таке, як у всіх людей з того світу, а святе письмо вимагає, щоб обличчя наших громадян були подібні до облич наших божків".

„Це не є ніяка перешкода", заявила королева Залія, бачучи, що своїми арґументами вона перемагає Тоґацаля. „Ти, Тоґацалю, добре знаєш, що наші хірурґи вміють прекрасно виконувати операції. Коли ми віддамо вязня в їх руки, то вони так змінять лице Тарзана, що воно буде подібне навіть до твого. Тому не тратьмо часу й берімся до роботи".

Добре зрозумів.

Учитель хоче намовити дітей, щоб дали щось на місійні школи в Африці. Оповідає їм, що в Африці є величезні простори, де зовсім нема шкіл і бідні діти не можуть учитися.

— Чому ми повинні збирати гроші? — питається вкінці одного з учеників.

— Щоб і ми могли поїхати до Африки — відповідає ученик.